

Posudek na magisterskou diplomovou práci

Kateřina Hlavoňová: „Komparace hlavních večerních zpravodajských relací ČT1 a TV Nova z genderového hlediska“

Kateřina Hlavoňová si vybrala zajímavé téma, téma, o něž všichni v kontextu jak mediálních, tak genderových studií něco tuší, odkazují se k zahraničním poznatkům, ale vlastními ucelenějšími daty prakticky nedisponují.

Na úvod je třeba ocenit množství výzkumné práce, kterou studentka na práci odvedla. Správně pracuje s literaturou a cituje, ani jazykově jsem neshledal žádné závažné problémy. Práce také na první pohled vypadá být přehledně, logicky a vyváženě strukturovaná. Při bližším pohledu bych ale zdůraznil některé nedostatky.

- V teoretické části postrádám rozlišení základních rovin, kterými se dá na (dvoj)oblast gender-a-média nahlížet (kterými se podrobně zabývá např. Lisbet van Zoonen), a to rozlišení perspektivy genderu v mediálních institucích, v obsazích a na straně recipientů/ek médií, které by autorce podle mého názoru pomohlo lépe zarámovat, strukturovat a propojovat poznatky, od nichž místy přeskakuje sem a tam (v jedné kapitole uvádí výsledky genderových výzkumů reklamy, pak se zabývá feministickou kritikou médií, uvede analýzu filmů a mužského pohledu, pak zmíní analýzu soap-oper, pak nahlíží na genderové složení redakcí, pak se zase zabývá mediálními obsahy).
- V teoretické části bych uvítal obsáhlejší kapitolu na podobu zpravodajství - především teorie zpravodajských hodnot a tzv. gatekeeperů (a gatekeeperek).
- Metodologickou část by také bylo vhodné jasněji strukturovat (příp. přejmenovat některé podkapitoly, jejichž název je zavádějící).
- Chybí podrobnější představení metody. Autorka pracovala s veřejně přístupnou metodologií GMMP zaměřenou na genderovou analýzu médií, nicméně pro čtenáře/ku, ale i následnou analýzu by bylo vhodné shrnout především kategorie, které budou analyzovány v empirické části, a jejich obsah vydefinovat.
- Jednotlivé analýzy jsou natolik výživné a plné čísel a grafů, že pro lepší čtení bych uvítal určité shrnutí v jednom odstavci na konci každé podkapitoly (např. 3.3.9, 3.3.10. atp.), kde by autorka vypíchl(a) zajímavé a významné výsledky, jak činí v závěru práce. Některé tabulky bych redukoval, seřadil jinak položky, nebo přesunul v celém znění jen do příloh.
- Zmíněná významnost, a to je další - poměrně závažný - problém, by měla být určena výzkumnými otázkami, resp. hypotézami, které jsou pro kvantitativní výzkum důležité, a pro autora/ku jsou jakýmsi vodítky, aby se takříkajíc neutopil/a (a čtenáře/ku se sebou) v záplavě dat, procent a čísel. Z mě neznámého důvodu jsou výzkumné otázky vyčleněny z empirické části a jako kapitola 2.5 začleněny do teoretické části. Formulace výzkumných otázek (nemající vlastnosti kvantitativních hypotéz) jsou někdy problematické.

I přes mnou výše (a níže trochu detailněji) uvedené výtky, hodnotím práci jako zdařilou, splňující všechny formální požadavky na magisterskou diplomovou práci, oceňuji i data a výsledky, které přináší, a také velkou porci práce, kterou na nich autorka odvedla.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji známku dvě (především vzhledem k ne příliš precizně stanoveným výzkumným otázkám, resp. absentujícím hypotézám a operacionalizaci).

Do případné diskuse při obhajobě bych položil autorce tyto otázky:

- Jak by v kontextu své práce zohlednila mnou navrhované teorie zpravodajských hodnot (jejich genderovanost).
- Pokrývají výzkumné otázky na straně 45 všechna témata, která autorka na základě metodologie GMMP analyzovala? Pokud ne, tak která chybí, jaké měla autorka hypotézy o případných výsledcích (měla-li nějaké) a jak by zhodnotila výsledky?
- Jak by fomulovala hypotézu nebo baterii hypotéz týkajících se předpokládaných rozdílů mezi zpravodajstvím ČT a TV Nova?
- Několikrát se objevuje v textu předpoklad rozdílnosti zpravodajství, protože ČT je veřejnoprávní médium - v čem konkrétně se mělo zpravodajství podle autorky lišit a jak reálně dopadly její výsledky?

V Praze dne 6. února 2012

Zdeněk Sloboda, KŽU FF UP v Olomouci

Zde jsou mé konkrétní poznámky k jednotlivým částem.

K teoretické části:

- Výklad o tom, co to jsou média, je sice důsledně a postupně rozvíjen, ale po několik stránek nejprve z publikace Thompsona a poté několik dalších (na téma masová komunikace) od McQuaila, k analytičtější práci se zdroji se autorka dostává až v části 2.1.1 o vlivu médií.

- Jak jsem uvedl výše rozlišení základních perspektiv: institucionální, obsahové a recepce by pomohlo lépe práci strukturovat. Např.:

- kapitole „Gender v médiích“ (částečně i „Gender v televizi“) se autorka zaměřuje ve výkladu na rovinu obsahů, ale částečně i na stranu vlivu a účinků, více prostoru věnuje např. reklamě, ale nevěnuje se na tomto místě jiným oblastem, např. fiktivním žánrům, jako jsou televizní seriály, o které jsou asi jedním z nejkoumanějších mediálních obsahů z feministické perspektivy a které autorka zmiňuje až na konci následující kapitoly. Další část 2.4.1 věnuje zároveň publiku i institucionálním podmínkám, aby se v následující vrátila k obsahům.

- V kapitole „Gender v televizi“ (vložené mezi výše uvedené) se autorka věnuje přístupům různých feministických proudů k televizi (a částečně i médiím). Zde by asi bylo vhodnější práci strukturovat trochu jinak, nejprve představit feministické přístupy k médiím, a pak se konkrétněji zabývat genderovými analýzami institucí, obsahů a publika.

- Vzhledem k zaměření analýzy na zpravodajství by podle mého názoru měla autorka v teoretické části věnovat více prostoru oblasti tzv. zpravodajských hodnot (např. zmíněná Gay Tuchman) a také gatekeepingu, které významně souvisí s podobou zpravodajství a i v rámci nich se dá poté diferencovat na hodnoty spojené spíše s tradiční mužskou a ženskou doménou a např. diverzifikovat typy zpráv (obdobně jako žánry) na mužské a ženské.

K výzkumné části (od kap. 2.4)

- Název kapitoly 2.4, kde v úvodní části probíhá popis jednotlivých stanic (institucionální analýza genderu) a právního rámce vysílání, je trochu zavádějící, buď bych tuto část vyčlenil samostatně, nebo například zařadil do popisu zkoumaného vzorku zpravodajství coby jeho kontext.
- Při formulování cílů výzkumu a v zásadě výzkumných otázek a hypotéz (str. 44ff) by bylo vhodnější používat spíše „zjistím“, „ověřím“, než kondicionál „pokusím se ověřit“.
- Formulace těchto otázek - vzhledem k jejich nejasné operacionalizaci - není vždy zcela šťastná - např. jakým způsobem autorka změřila „míru rozbíjení genderových stereotypů“ nebo „míru reflektování ‚ženské otázky‘ a feminizmu“, které nejsou
- V této části oceňuji reflexi autorčiny feministické pozice.
- Část 3.2.1 „Kvantitativní obsahová analýza“ by bylo vhodné přejmenovat, jelikož o obsahové analýze prakticky nepojednává, ale diskutuje všeobecně kvantitativní výzkumný přístup. Z kapitoly by se možná dala vyčlenit podkapitola feministické kritiky kvantitativního výzkumu.
- Publikace Dismana je spíše všeobecnější, vhodná především pro dotazníkový výzkum, pro kontext obsahové analýzy (i přesto, že autorka převzala metodiku GMMP) bych doporučil kapitolu v knize Trampoty a Vojtěchovské.
- V metodologické kapitole bych uvítal stručné shrnutí použité metody (např. ve formě odkazu na přílohu) - seznam zkoumaných kategorií atp. V kontextu následné analýzy, konkrétně 3.3.1, jak byly operacionalizovány „‘mužské‘ a ‚ženské‘ zprávy“, jaký obsah má například kategorie/proměnná „genderový rozměr“. Také např. až na straně 75 v kapitole 3.3.6 autorka uvádí, jak identifikovala jednotlivé kategorie (v tomto případě věk, gender/pohlaví a sexuální orientaci), což jsou definice kategorií, které je třeba uvádět spíše v metodologické části.
- U koláčových grafů (str. 61, 62) by měly být uvedeny hodnoty jednotlivých výsečí (buď v % nebo v absolutních četnostech).
- Domnívám se, že, jak sama autorka uvádí, výsledky často ovlivňuje to, že do celkové četnosti (např. podle pohlaví/genderu nebo věku) byly započítávány konstantně se vyskytující moderátorské dvojice, proto bych je do výsledků zpravodajství zahrnoval pouze v případě, když to má nějaký význam. Nejspíš by bylo odůvodněné moderátorům a moderátorkám věnovat vlastní kapitolu a nezahrnovat je do zpravodajství. (I z toho důvodu, že moderace je trochu jiný zpravodajský žánr jak zpravodajská reportáž.)
- V analýze se občas objevují mírně expresivní výrazy - např. na str 73 „situace je tristní zejména v kategorii“, „že máme co dočinění s genderovými stereotypy“.
- U výskytu mužů a žen ve vyšším věku (analýzu na reprezentace seniorů v českých médiích dělaly Lucie Vidovičová a Renáta Sedláková) je třeba konstatovat, že podreprezentovanost žen je o to problematičtější, o co více žen reálně s rostoucím věkem v populaci je.
- Pro lepší přehlednost bych uvítal, aby položky v tabulkách (např. tab. 12 na str 79) byly seřazeny, např. od nejvyššího podílu mužů k nejnižšímu, aby byla například patrná skladba/preference témat pro jednotlivá pohlaví/gendery.
- Některé tabulky ve své kompletní podobě (se všemi položkami) by bylo asi lepší nechat jen v příloze a do těla textu dát (v redukované podobě) ty, co jsou relevantní a zajímavé pro téma práce a čtenář/ka by je měl/a mít před očima.